

Narodna mesečna
18 Lir, za inozem-
stvo 31.50 Lir - ne-
deljska izdaja ce-
loletno 34 Lir, za
inozemstvo 65 Lir.
Cek. rač. Ljubljana
10.650 za naročnino
in 10.349 za inserate.

Podružnica
Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje Italijanskega in tuje-
ga izvora: Unione Pubblicità Italiana S.A. Milano.

Izdaja vsak dan zjutraj razen ponedeljka in dneva po prazniku.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S.A. Milano.

SCOUVENEC

Abbonamenti: Mese
18 Lire. Estero, me-
se 31.50 Lire. Edi-
zione domenica, an-
no 34 Lire. Estero
65 Lire. C. C. P.
Lubiana 10.650 per
gli abbonamenti,
10.349 per le in-
serzioni.

Filetato
Novo mesto.

Bollettino No 1134

Violenti azioni aeree

30 velivoli nemici abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate co-
munica:

Formazioni aeree avversarie hanno agito su
varie località della penisola salernitana e su
alcuni centri della Sicilia e della Sardegna,
causando danni e vittime.

Reparti di cacciatori dell'Asse abbatterono 24
velivoli, di cui 12 quadrimotori del tipo »Liberator«
tra Lecce e Grottaglie, ed i rimanenti a
sud e a sud-ovest della Sicilia.

Le artiglierie della difesa colpivano e face-
vano precipitare tre aerei a Trapani ed uno ad
Olibia.

Due altri apparecchi risultano distrutti dalle
batterie contraeree delle isole Isole.

Alcuni degli equipaggi, lanciatisi col para-
cadute, sono stati catturati.

NOTA AL BOLLETTINO:

Le incursioni citate dal bollettino odierno han-
no causato le seguenti vittime finora accertate tra
le popolazioni civili: A Lecce 4 morti e 25 feriti;
a Galatino (Lecce) 15 morti e 17 feriti; a Grot-
taglie (Taranto) 13 morti e 24 feriti; a San
Panerazio Salentino (Brindisi) 5 morti e 6
feriti; a Castelvetro (Trapani) 8 morti e 22
feriti.

Le perdite della popolazione di Palermo per
l'azione aerea nemica della notte sul 2 m. e. ascen-
dono a 23 morti e 68 feriti.

Vojno poročilo št. 1134

Močno letalsko delovanje

30 sovražnih letal sestreljenih

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil ob-
javlja:

Nasprotne letalske sile so delovale nad razni-
mi kraji Salernskega polotoka ter nad neka-
terimi središči v Siciliji in Sardiniji povzro-
čile škodo in žrtve.

Oddelki osnih lovcev so zbili 24 letal. Od tega
12 štirimotornih vrste »Liberator« med krajema
Lecce in Grottaglie, ostala letala pa južno in
jugozahodno od Sicilije.

Obračunsko tožništvo je zadelo in sestrelilo tri
letala pri Trapaniju in eno pri Olibiji.

Dve nadaljnji letali je sestrelilo protiletalsko
tožništvo nad Jonskimi otoki.

Nekaj letalov posadki, ki so se spustili s padali,
je bilo ujetih.

DODATEK K VOJNEMU POROČILU:

Napadi, omenjeni v današnjem vojnem poro-
čilu, so povzročili naslednje, doslej naštetih žrtev
med civilnim prebivalstvom: Lecce: 4 mrtvi in
26 ranjenih; Galatino (Lecce): 15 mrtvih in 17
ranjenih; Grottaglie (Taranto): 13 mrtvih in
24 ranjenih; San Panerazio Salentino (Brin-
disi): 5 mrtvih in 6 ranjenih; Castelvetro (Trapani):
8 mrtvih in 22 ranjenih. Izgube med
prebivalstvom v Palermo pri sovražnem napadu
v noči na 2. julij znašajo 23 mrtvih in 68 ranjenih.

Angleški vojni »cilji«

Jasna izjava »Economista«, da se Anglija bori proti vsemu italijanskemu
ljudstvu

Rim, 3. julija. Angleška propaganda vsak dan
vedno natančneje govori o svojih vojnih ciljih do
Italije. Neka znana angleška revija trdi, da »mora
Italija prenehati biti velika vojaška sila« in da
mora biti zato »ozemeljsko, politično in gospodar-
sko zmanjšana, v kolikor bo to potrebno za raz-
orožitev za nadaljevanje razorožitve«. Ta re-
vija je sledila reviji »Economist«, ki sicer prizna-
va civilizacijske zasluge Italije v Afriki in Tripo-
litani, pa piše: »Jasni vojaški razlogi govore
proti vrnitvi kakršne koli italijanske posesti, če-
r-«

tudi bi se naj vrnila liberalni demokratični vladi,
popolnoma očisti fašističnih elementov.«

Čeprav ti »jasni razlogi« niso povedani, jih je
vendar lahko razložiti kot izključne interese an-
gleškega imperializma. Dragocena pa je izjava, da
bi ne bile vrnjene kolonije niti kakšne demobilizirane
vladi brez fašističnih elementov. Ta izjava je po-
trdila, da se Anglija ne bori le proti italijanskemu
režimu, marveč proti vsemu italijanskemu ljudstvu,
ki je Anglijo popolnoma razumelo in je trdno od-
ločeno, upirati se vsem laskanjem, grožnjam in te-
rorizmu ter se boriti do zmagе. (»Il Piccolo«.)

ske Rusije, to je Rusi naj osvobodijo številne
poljske vojake, nahajajoče se v tamkajšnjih
koncentracijskih taboriščih. Ti dve armadi bo
tvorilo 6 divizij. Prva bo imela sedež v Aleppu,
druga v Beyruthu, tretja v Tripoliju, četrta
v nekem nedoločenem kraju, peta v Mossulu in
šesta v Teheranu. Po ameriškem računu zna-
šajo sile generala Sikorskega 40.000 mož. (»Il
Piccolo«.)

Nemške oborožene sile na egejskih obalah

Berlin, 3. julija. Narodnosocialistični listi ob-
javljajo nekaj fotografij, iz katerih je razvidno, da
so nemške oborožene sile zbrane ob obalah Egejskega
morja ter na področju Soluna. Slike kažejo
dolge vrste velikih najmodernejših tankov. (»Il
Piccolo«.)

20 milijonov na prisilnem delu v SSSR

Berlin, 3. julija. AS. Po poročilih iz Moskve
je sovjetska vlada prisilila nad 20 milijonov
ljudi k prisilnemu delu. Zadoščala je majhna de-
nunciacija na vodstvo GPU in denuncirani mora-
takoj na prisilno delo.

Sikorski je moral pozabiti na Katin

Budimpešta, 3. julija. Tukajšnji večerni
listi prinašajo poročilo o razgovorih, ki jih je
imel v Kairu general Sikorski z angleškimi in
severnoameriškimi predstavniki, kjer je bilo
sklenjeno, da bodo ustanovili do konca sep-
tembra dve poljski armadi. Del potrebnih vo-
jakov za ti dve armadi naj bi prišel iz sovjetske

Moralni in narodni pomen razširjenja delovne službe v Italiji

Rim, 3. jul. AS. Vojno stanje, zlasti pa mo-
derni vojni stanje, zaposluje vse narodne sile
za obrambo in za napad ter daje največjo po-
poro delovne sile vojnim naporom, brez česar
bi vojaška organizacija ne mogla dolgo uspešno
obstajati ter bi morala omahnuti in se zrušiti.
Iz tega se da razlagati, zakaj so vse vojskujče
se države morale prenehati in naglo rešiti
vprašanje o delovnih silah, s tem ko se pod
različnimi naslovi in po različnih organizacij-
skih načelih izvedle mobilizacije delovnih sil.

Italijanom in fašistom se nujnost delovne
službe ter njena, v bistvu moralna utemelje-
nost, zdita prav tako jasni in določni, kakor so
jasna in določna načela, na katerih temeljita
fašistovska država ter korporativna ureitev.
Fašistovska revolucija je delo dejansko posta-
vila za temelj politične in pravne organizacije
naroda. V vladavini, kakor je ta, ki je iz dela
naredila merilo za socialno koristnost posamez-
nika in za bistvo gospodarstva, delovna služba
ni navadno prisilno orodje, čigar uporabo na-
lagajo vojne potrebe. V taki vladavini ima ta
služba dosti višji in temeljitejši moralni pomen,
ker jo gledamo v luči tistih osnovnih načel fa-
šistovskega nauka, ki so zdaj prodrli že v na-
rodno vest.

Iz tega izvira, da je delovna služba vredna,
da jo postavljamo na isto moralno raven ka-
kor vojaško službo. Kmet, ki ljubi zemljo, de-
lavelec v delavnici in tovarni, vsi, od najviš-
jih do najnižjih, ki pomagajo pri izdelovalnem
naporu naroda pod orojem, stoji danes juna-
skim vojakom ob boku ter si z njimi delijo
čast služiti domovini. Prvi in drugi so tvorci
zmagе. Opravljanje delovne službe je treba
torej smatrati za enega najplemenitejših zuna-
njih izrazov v razmerju, ki veže posameznika
z državo.

Z razglasom o tem, da so v delovno službo
poklicani stiri moški in ženski letniki, in si-
cer od 1922 do 1923 (katerim utegnejo slediti še
drugi), je zakon o disciplini in vojnem času
stopil v novo izvajalno razdobje. Poseg pristoj-
nih ustanov se je zdaj v pretežni meri obračal
k tistim panogam delavcev, ki so poklicno in
strokovno usposobljeni. Temeljna zamisel no-
vega razdobja, v katero stopa danes delovna
služba, pa je, da je treba v tem za državo odlo-
čilnem času zaposliti tudi »nestrokovnjake«, to
je tiste, ki nimajo kvalificirane delovne stro-
ke, določene obrti ali »plati« niso navajeni de-
lati, da bodo po svojih primernih zmognostih
sodelovali pri tistem, kar zahteva vojna in
delovna služba.

Današnji ukrep je sad dolgih in podrobnih
priprav pristojnih organov za organizacijo delovne
službe. V tej zvezi je treba opozoriti tudi na dra-
goceno delo, ki ga je opravila stranka preko zveznih
središč, ki so bila nalašč založena ustanovljena, ker je
to delo omogočilo, da se tedanjim ukrepi postavijo
na trdne organizacijske temelje ob popolnem po-
znovanju polžaja, v katerem se morajo izvesti.
Ukrep se nanaša tako na moške kakor tudi na
ženske, vendar hoče izkoristiti predvsem žensko
delo, ki predstavlja velik rezervar delovnih sil.
Glede moških količinskih doprinosov ne bi mogel
biti znan, ker je večina sposobnih moških pod
orojem ali zaposlenih v proizvodnem procesu.

medtem ko je na drugi strani zelo malo poklicno
obeleženih moških. Kar se tiče moških, se bo torej
delovna služba opirala na korisne namene, da iz-
vrši tem primernejšo, umnejšo in koristnejšo raz-
poreditev razpoložljivih sil. Mobilizacija delovne
službe se izvede v dveh ločenih obdobjih. Najprej
bo izveden kontrolni vpoklic, da se ugotove ele-
menti, ki bi se mogli koristno uporabiti za delo
na raznih sektorjih. Način teh kontrolnih vpoklicev
je določen v posebnem proglasu. Drugo obdobje
mobilizacije se tiče izvežbanosti in dodelitve k delu
po poklicih tistih elementov, katerih zaposlitve
smatra za potrebno.

Praklično bodo ti ukrepi izvedeni takoj, ven-

dar postopoma. Ne smemo pa splošno izključiti,
ako izvajamo najnujnejša dela, možnosti, da so
bo mobilizacija morala izvesti na širši podlagi in
z drugačnimi ukrepi. Poleg vprašanj tehnično-
organizacijskega značaja in tistih, ki se nanašajo
na profesionalno usmeritev in izvežbanost posa-
meznih elementov, postavlja delovna služba celo
vrsto širših vprašanj gospodarskega in socialnega
značaja, ki tvorijo predmet pozornih proučevanj
pristojnih organov. Popolna in organizacijska
rešitev teh vprašanj bo nedvomno lažja po osre-
dotočenju dela te organizacije v enem samem
ministrskem organu, ki bo odločal o vsem, kar
je v zvezi z delovnimi silami v vojnem času.

Organizacija delovne službe

Rim, 3. julija. AS. V pojasnilo uredbe glede
vpoklica k pregledu za delovno službo letnikov
1922, 1923, 1924 in 1925 so bile objavljene tele
natančnejše določbe:

1. Delovne službe so oproščeni, niso pa od
pregleda izzeti: a) vojak v službi, b) vojaški
vpoklicanci, c) vsi, ki so dodeljeni armadnim
zborom v državi, pokrajini in občinah, d) bol-
ničarske prostovoljke italijanskega Rdečega
križa, ki opravljajo dejansko službo, e) bolni-
čarke prostovoljke vojaškega malteškega reda
vladarjevega, f) duhovniki, g) redovniki, h) bo-
goslovci, i) gojenci katoliških zavodov, j) vsi,
ki so zaradi slabega zdravja potrebni posebne-
ga zdravljenja, k) vsi, ki jih ovirajo posebne
družinske okoliščine, in sicer t. ženske, ki so
zaposlene v domačem gospodinjstvu, a nimajo
drugi družinski članov, ki bi jih nadomestili.

2. vsi tisti, ki negujejo bolne družinske člane.
Vsi oproščenci bodo morali dokazati, da so-
dijo v kateri izmed omenjenih razredov s po-
sebnimi listinami, ki jih bodo izdajale pristoj-
ne oblasti. Zdravniška spravevala za oprostitev
delovne službe po točki 1. in 2. bodo pregledali
posebni vojaški zdravniki pri zvezah bojnih fa-
šijev, krajevne vojaške oblasti ali poseben
zdravnik, ki ga bo določil zvezni tajnik. Kar
zadeva vojaške v službi, velja točka 9. uredbe,
da namreč morajo namesto državljanov v vo-
jaški službi priti k uradam za delovno službo

kateri od njihovih najbližjih svojcev ter
podati potrebne podatke, ki jih bodo uradi po-
tem pregledali. Oproščenci po odstavku k) bodo
morali dokazati, da izpolnjujejo navedene po-
goje. Službinje bodo morale poleg tega dokazati
primesti se potrdilo o bolnišnem zavarovanju.

2. Poleg naštetih bodo izzeti od delovne
službe: a) ženske z mladoletnimi otroki, b) žens-
ke od petega meseca nosečnosti dalje, c) doji-
lje, d) uslužbenci ustanov, ki so bile mobilizi-
rane za delovno službo, e) tisti, ki imajo oprav-
ka z delovno službo. Vsi ti bodo morali pri vpok-
licu pokazati naslednje listine, ki jim bodo
dale pravico do oprostitve: za one pod točko a)
dokazilo o družinskem stanju, za one pod točko
b) zdravniško spravevalo, ki ga bodo izdajali tu-
di zdravniki po ustanovah za materinstvo, za
one pod točko c) zdravniško spravevalo, za one
pod točko d) izjava, podpisana od uprave pod-
jetja, pri katerem so taki nameščenci uslužbeni.
Ta izjava mora biti osebna in torej označiti ime,
priimek in očetovo ime oproščence. Za one pod
točko e) je potrebna prav taka izjava kakor
pri prejšnji točki.

3. Uprave, javni uradi, podjetja, ustanove
in tvrdke, ki so mobilizirane za delovno službo,
bodo morale napraviti seznam vsega moškega
in ženskega osebja ter izstaviti podpisano izja-
vo, ki bo izpričala, da so bile mobilizirane.

Miren dan na vzhodu

Težko topniško obstreljevanje Petrograda - V juniju je bilo sestreljenih
416 angloameriških letal

Hitlerjev glavni stan, 3. julija. Nemško vr-
hovno poveljstvo objavlja:

Na vzhodnem bojišču je potekel dan
brez posebnega bojnega delovanja.

Težko topništvo kopne vojske je obstreljevalo
z opazovanjem dobrih učinkom važne vojaške cilje
v Petrogradu.

V Sredozemlju so sestrelili večerj nem-
ški lovci in protiletalsko topništvo 24 sovražnih
letal, med njimi številne težke štirimotorne bom-
bne. Vsega je sovražnik izgubil večerj na tem
področju 30 letal.

Posamezna sovražna letala so preteklo noč
priletela nad zapadno nemško območje
ozemlje. Zaradi nekaterih maloštevilnih odv-
rženih bomb je nastala škoda na poslopjih.

V mesecu juniju sta letalstvo in vojna mor-
narica nad Nemčijo in zasedenim ozemljem sestrel-
ila skupno 614 angleških in ameriških letal, med
njimi 408 štirimotornih bombnikov.

Berlin, 3. julija. AS. Vojaški sodelavec
nemške uradne poročevalske agencije poroča

o bojih na področju Dorogobuša, o katerih go-
vorijo večerjane nemško vojno poročilo in nar-
vaja nekatere posebno zanimive primere o raz-
ličnih taktičnih posebnostih na bojišču. Od
800 sovjetskih vojakov, ki so skušali v številnih
in doslej vedno neuspešnih napadih doseči ne-
kak krajevnih uspehov, je 500 mož obležalo na
bojišču, 120 pa so jih nemški vojakji ranili ali
ujeli. Nemci so v tem času in v bojih s temi
ljudmi izgubili samo 9 mož. Te številke — pri-
pominja sodelavec DNB-ja — dokazujejo pre-
moč nemške vojne tehnike, temelječe na po-
polni izurjenosti nemškega vojaštva.

Z zvezi z novimi uspešnimi borbami proti
boljševskim tolpam v zaledju srednjega odse-
ka vzhodnega bojišča pravi dopisnik, da so
morali boljševiki, ki z vsemi sredstvi podpira-
je to tolpe, spoznati neuspešnost svojega pri-
zadevanja. To je za sovražnika tembolj očitno,
ker se tudi domače prebivalstvo krepko upira
boljševskim tolpam.

Južnovzhodna obramba evropske trdnjave

Berlin, 3. julija. »Nacion«, list, ki je v an-
gleški službi, je napisal, da bo izveden vdor
v Evropo samo preko Turčije, oziroma Balka-
na. Iz tega se torej vidi, kolikšnega pomena je
za Angleže »Solunski kompleks« gospoda Chur-
chilla. Dr. Ronneberger, ki dobro pozna jugo-
vzhod, piše v »Völkischer Beobachter«-ju:
Vedno domišljavi Churchill se vedno misli, da
se vprašanje evropskega jugovzhoda lahko reši
s političnimi sredstvi. Toda njegove karte so
že davno padle. Lahko je vesel, če lahko vpliva
na begunske vlade. Toda kakor v Grčiji, tako
tudi drugod bi naletel na odpor s svojimi ne-
moralnimi predlogi. Turški politiki na primer
izjavljajo, da hočejo resno ostati nevtralni.

Če angleški in ameriški generali smatrajo
za lahko nalogo priti preko Turčije, bodo kaj
presenečeni, ko bodo sprejeti kot napadalec in
ne kot zavezniki. Kako bi v tem primeru na-
stopili Bolgarija in Rumunija, ni treba go-
voriti. Takaj je stvar zgodovinsko, politično in
zemljepisno jasna. Angleži se bodo morali pre-
pričati, da Rumuni in Bolgari ne marajo, da
bi njihovo narodno ozemlje postalo bojišče
med angleškim in sovjetskim imperializmom.
Stalin se ne bo vmešal in bo čakal, če bo An-
glija stopila na Dardanele in na črnomoško
obalo. Revija »Statesman and Nation« je pi-

sala v zvezi z angleško-ameriškimi načrti proti
Evropi: »Upajmo, da načrti za napad na Evro-
po iz jurga ne bodo Stalinu le predloženi, mar-
več da jih bo tudi odobril. Je namreč nevarno,
da bi Stalin ne videl v zavezniški invaziji na
Balkan namen za zaustavitev sovjetskega vpli-
va na tem odseku.« To je torej kočljiva točka,
ki bi utegnila še poglobiti nasprotstva in raz-
dore med zavezniki. Ni ti treba biti velik po-
litik ali prerok, če hoče razumeti, kakšne po-
litične in vojaške posledice bi rodila angleško-
ameriška izkrevalna pustolovščina v razmerju
s Sovjeti.

Oso vojaško poveljstvo v dveh letih po
zasedbi Balkana ni ostalo križem rok, ampak
je utrjevalo tudi ta steber evropske obrambe.
Kreta je postala utrjena in spremenjena v ve-
lik sredozemski branik. Spretno zakrinkane
postojanke z novimi mogočnimi zidovi so pri-
pravljene. Okoli Krete in turške obale je 14
velikih in 70 majhnih otokov z Dodekanezom.
Nemci so utrdili tudi Ciklade v Grčiji. Nemška
vojna zastava vira tudi na severnih Sporadih
in na Egejskih otokih v ustju Dardanel, Zlasti
Lemnos, ki ga imenuje Stenvedel »Dardanel-
sko Malto« je spremenjen v mogočno oporišče.
Ti otoki so velika obrambna sila ob obalah
južnovzhodne Evrope. Tudi tukaj je organi-
zacija Todt zgradila velike obrambne naprave.
Botra Churchill in Roosevelt lahko kujeta svo-
je politične in vojaške račune, lahko izjavljata
propagando, objube in pritiske na Balkance,
naj se dvignejo, mi pa vemo, da je Evropa hr-
njena tudi na svojem južnovzhodnem boku in
evropski jugovzhod ne bo prijetno vzletišče.

Osma armada v Siriji in Iranu

Sofija, 3. julija. »Zora« poroča, da je velik del
angleške osme armade, ki je bil doslej v Tunisu,
že nekaj dni v Iraku, Iranu in Siriji. Poveljnik
osme armade Montgomery je v Bagdadu. (»Il Pic-
colo«.)

Stalin čaka na drugo bojišče

Stockholm, 3. julija. Minili so štirje meseci od
bliskovite in zmagovite nemške protiofenzive na
vzhodnem bojišču. Od takrat je ostal vojaški polo-
žaj nespremenjen. Izpodleteli so ruski poskusi za
zavzetje kubanjskega mostišča in vse praske so
le krajevnega značaja in neznatnega pomena.
Tudi napadi zadnjih dni na srednjem odseku
so se hitro izčrpali. Bolj kakor kdaj prevladuje
vtis, da pričakuje sovjetsko poveljstvo, preden bo

začelo z novimi ofenzivami, iniciativo Anglosasov
ter ureenitvene toliko objubovanega drugega bo-
jišča. Pričakuje iniciative, ki je še verjetno kmalu
ne bo, če je moral Churchill obljubiti nepotrpežli-
vim Angležem, »da se bo nekaj zgodilo, preden bo
odpadlo listje«. Stalin je zelo nezadovoljen do svojih
zaveznikov, objube mu ne zadoščajo in zato oči-
vidno pričakuje dejstvo, preden bo poslal svoje,
že težko prizadete vojske v nove boje.]

Razne novine na ljubljanskem živilskem trgu

Ljubljana, 3. julija.

Prva julijska sobota, na tržni dan, je pokazala prav pisano življenje in vrvenje na živilskem trgu. Za opazovalca prijeten pogled je bil od mesarskih tržnic na drugi in tretji živilski otok, kjer so se vrstile razne pisane rute žensk v najrazličnejših barvah in niansah. Sobotni trg je bil mala razstava vseh pridelkov, ki so zrastle konec junija. Marljive in agilne Trnovčanke, Krakovčanke in okoličanke so se pač postavile z vsemi svojimi pridelki. Živilski trg je pokazal mnogo zanimivosti in novih.

Na trgu je bilo v prvi vrsti precej domačega novega krompirja. Neki branjevec je prejel iz Snehberja več vreč novega krompirja, ki ga je v dobri uri vsega prodal in so se gospodinjice podvzvale z nakupom. Za stari krompir ni bilo nikakega zanimanja.

Nekatere Trnovčanke so pripeljale na trg tudi glave zgodnjega zelja. Glava je bila po 4 lire. Zelje je res imenitno. Bilo je kmalu prodano. Poleg zelja je bilo v večji izbiri mnogo ohrovtov, zelene kolerabice, pese, solate na pretek, domačega korenja in peteršilja. Neka prodajalka iz Trnovca je pripeljala na trg zelo lepo cvetočo, ki je ni bilo veliko na izbiri. Mnogo je domačih kumar in jedilnih buč.

SPORT

Športni spored danes

Lahka atletika. Ob 9.30 bodo začeli danes na stadionu z dvojnimi atletskimi sporedom. Vršilo se bo izbirno tekmovalstvo moških v teku na 100 m, hkrati pa bo tudi žensko klubsko prvenstvo.

Nogomet. Kakor znano, je danes na vrsti 11. ali predzadnje kolo domačega nogometnega prvenstva. Tekmovanje za I. razred bo na igrišču Ljubljane, kjer bosta nastopila Mars in Hermes, tekmovalje za II. razred pa na igrišču Korotana s tekmo Korotani-Mladika. Podrobni nogometni spored je tale:

Igrišče Ljubljane: ob 15.30 Mars:Hermes (mladina), ob 16.30 Mars:Žabjak (rezervni moštvi), ob 18 Mars:Hermes (I. razred).

Igrišče Korotana: ob 16.30 Korotani:Vič (rezerve), ob 18 Korotani:Mladika (II. razred).

Igrišče Mladike: ob 9.30 Mladika:Žabjak (mladina), ob 10.30 Mladika:Ljubljana (rezervni moštvi).

Igrišče Marše: ob 10.30 Dopelavoro t. t.:SK Vič (tekma mladinskih moštvi).

SK Žabjak. V nedeljo igra rezerva prvenstveno tekmo s SK Maršom. Ob 16 naj bodo na igrišču Ljubljane sledeči igralci: Nabernik, Sintič, Lah, Štergelj, Remic, Kerč, Suhadolnik, Slak, Kurent, Forjanič, Jenko, Simončič, Pušner. — Mladina igra ob pol 10 na igrišču Mladike z SK Mladiko.

Križanka št. 94

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20			21						22			23	24				25	
26					27						28					29		
30		31		32					33	34		35						36
37	38		39		40	41			42	43			44	45	46			
47			48						49						50	51		
52					53						54					55		
56							57											

Vodoravno: 1. slovenski zgodovinski roman, 10. slikar, 16. del obraza, 20. iglasto drevo, 21. kraj pri Logatcu, 22. dušni medez, 24. azijsko višavje, 25. kralj zveri, 26. prvina, 27. reka v Srbiji, 28. priprava za mletev, 29. južnoameriška država, 30. reka na Madžarskem, 32. špansko moško ime, 33. flamski pisatelj, 35. odpadke, 37. pristanišče na Japonskem, 40. drget, strah, pas, 42. moško ime, stiskalo, 46. del noge, 47. del ure, 48. podnožje, 49. svetopisemska oseba, 50. pripovednik, 52. postaja na Gorenjskem, 53. strdenje, 54. del maše, 55. vzrok bolečine, 56. nosilnost ladje, 57. pisatelj romana pod 1. vodoravno.

Navpično: 1. pristanišče na Finskem, 2. padavina, 3. prilikavo drevo, 4. mesto pri Brindisiu v Italiji, 5. afriška žival, 6. prevozno sredstvo, 7. impresija, 8. voda na Dolenjskem, 9. jarek, 10. prebivalec Grčije, 11. mesto v Italiji (San), 12. začetek abecede, 13. žensko ime, 14. starogrška boginja, 15. nemški modrijan, 16. stara utež, 17. ustna tekočina, 18. vrsta mesa, 19. starokršćanski pozdrav, 23. kartaški vojskovodja, 30. umetni človek, 31. zrakov, 32. zdravilna rastlina, 33. listnato drevo, 34.

nosila, preravnice, 36. obrski glavar, 38. mlinarska priprava, 39. hiša, 40. reka na Madžarskem, 41. del gledališča, 43. vrsta domačih zajcev, 44. vez, 45. izraz iz slikarstva, 46. južnoameriška država, 51. reka v Italiji.

RESITEV KRIŽANKE ŠT. 93

Vodoravno: 1. Franc Saleški Finžgar, 20. Rod, 21. ion, 22. Tobruk, 23. Eva, 24. gora, 25. akut, 26. Loire, 27. anatemata, 28. ban, 29. natrij, 32. kanja, 33. ris, 34. enica, 36. cvet, 38. zlatar, 43. Košir, 46. Jaur, 48. izlet, 51. akademik, 54. KA, 55. Erna, 57. jez, 58. rosa, 59. re, 60. Lesar, 61. pogin, 63. Ala, 64. oko, 65. Dane, 66. tema, 67. sloka.

Navpično: 1. Francija, 2. rokav, 3. adut, 4. nit, 5. Col, 6. Snój, 7. Atika, 8. Lora, 9. eben, 10. Šraj, 11. kuna, 12. Ikar, 13. fetiš, 14. Ives, 15. namera, 16. žganje, 17. Gobi, 18. ara, 19. ranar, 30. rt, 31. Iztok, 33. cinik, 37. Elza, 39. laso, 40. tara, 41. Aden, 42. relé, 43. kmet, 44. Oise, 45. ikra, 47. Argo, 49. zel, 50. Ero, 52. kad, 53. Kam, 56. Ana, 61. PS, 62. ol.

»Prima linea« št. 35

Najnovejša številka ljubljanskega tedenskega glasila Zveze bojevnih fašijev prinaša na prvi strani uvodnik, ki ga je napisal odgovorni urednik Luigi Pietrantonio pod naslovom »Vojna in delo«. Na drugi strani je lep spominski članek posvečen Italiji Balbu. Zaupnica ženskega fašija Ida de Vecchi piše o razstavi fašistične revolucije. Tretja stran ima več literarnih člankov. Na četrti strani je upoštevanja vreden članek o racionalizaciji. Peta stran prinaša sliko Ekske Lombassa o izmenjavi straže v Zvezi bojevnih fašijev, dalje spominski članek, posvečen cap. magg. Luigi de Vecchiju, sinu zaupnice ženskega fašija v Ljubljani, ki je padel pred letom dni pri El Afameinu. Kakor vedno, je tudi to pot tednik lepo ilustriran.

Promenadni koncert v Tivoliju

Glasbeni spored polkovne godbe 52. pehotnega polka »Alpinskih lovecev, ki jo vodi dirigent Carmelo Sangiorgi in ki se bo izvajal v nedeljo, 4. t. m. od 11.15 do 12.15 ob vstopu v tivolski park, obsega sledeče skladbe:

Lozi: »Italija na Pivici (simfonična koračnica), Donizzetti: »Favorita« (fantazija), Mascagni: »Cavaleria rusticana« (fantazija), Verdi: »Conte oberto di S. Bonifacio (simfonia), Di Zenzo: »V Ljubljani« (vojaška koračnica).

Zadnji rok za osebne izkaznice

Opozarjamo, da je rok za vložitev prošnje za zamenjavo osebnih izkaznic potekel 30. junija za one, ki morajo imeti izkaznice, t. j. za moške od 15. do 50. leta, ter bodo oni, ki prošnje niso vložili, morali sami nositi posledice, če ne bodo imeli novih osebnih izkaznic. Poslovalnice za sprejemanje prošnje bodo zaključile poslovanje 10. julija. Do tega časa (tudi v nedeljo, 4. t. m., od 8 do 13) lahko predložijo prošnje še oni, ki zadnje dni meseca junija zaradi prevelikega navela niso prišli na vrsto ali pa so bili zaradi bolezni ali drugega upravičenega razloga zadržani. Pač pa bodo odprte nove poslovalnice za mestne okraje onkraj kontrolne črte, a čas in kraj bo objavljen o pravega časa.

Razdeljevanje novega krompirja

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino sporoča, da bodo delile v dnevih od 3. do 9. julija sledeče tvrdke: A. Nicklsbacher, Pražakova, Kmetijsko društvo, Novi trg, I. delavsko konzumno društvo, Kongresni trg.

Konzumno društvo Vič, Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic in

A. Šarabon, Zaloška cesta, potrošnikom prvo pošiljko novega krompirja, in sicer 1 kg na odrezek »103« na navadne živilske nakaznice (modre), izdane od mestnega preskrbovalnega urada v Ljubljani.

Prodajna cena krompirja je določena na 240 lire za kilogram.

Dodatne živilske nakaznice za težake

Dodatne živilske nakaznice za težke delavce za mesec julij bo mestni preskrbovalni urad začel deliti po številkah potrdil tako, da pridejo na vrsto v torek, 6. julija, številke 1 do 100, v sredo, 7. julija, številke 101 do 200, v četrtek, 8. julija, številke 201 do 300, v petek, 9. julija, številke 301 do 400, v soboto, 10. julija, številke 401 do 500, v ponedeljek 12. julija, številke 501 do 600, v torek 13. julija, številke 601 do 700, v sredo, 14. julija, številke 701 do 800, v četrtek, 15. julija, številke 801 do 900, v petek, 16. julija, številke 901 do 1000, v soboto, 17. julija, številke 1001 do 1100 in v ponedeljek, 19. julija, številke 1101 do 1200.

Opozarjamo, da bodo upravičenci dobili dodatne živilske nakaznice samo s potrdilom, in to samo do 25. vsakega meseca, ko morajo biti na nakaznice prevzete. Podjetja morajo še v juliju vrniti potrjene sezname št. III. Pripominjamo, da morajo delodajalci prijaviti svoje delavce mestnemu preskrbovalnemu uradu v Ljubljani v času od 20. do 25. v ostali pokrajini pa od 15. do 20. v mesecu za naslednji mesec.

KINO MATICA

Predstave: ob delavskih ob

16, 18³⁰, 20³⁰

ob nedeljskih in prazniških ob

10³⁰, 14³⁰, 16³⁰, 18³⁰, 20³⁰

Vremenska napoved. 4. julija (nedelja): po močnem dežju, v toku dneva izboljšanje.

5. julija (ponedeljek): večinoma jasno, a nekako ponoči spet dež.

Andrej Anton

14

Rako postanem javen delavec

Včasih je treba popustiti, a drugi ostati neizprosni. Kdaj eno, kdaj drugo? To mora presoditi sam. Če se prav odloči, dokaže svojo politično sposobnost, če napačno, da mu manjka pravega političnega instinkta. Naučiti se tega ne da.

Naj ga pa ne bo sram, vprašati včasih prijatelje za svet. Politik naj se posvetuje tu in tam tudi z učenimi moži, ki sicer nimajo s politiko nič opravka. Politik mora poznati deželo in ljudi, med katerimi živi. Pogovori z nepolitičnimi krogi mu utegnejo prav tako koristiti kot posvet s politiki. Osvežil si bo duha z novimi silami.

V spoštovanju zakonov naj bo s seboj strožji, kakor nasproti drugim. Včasih pride pisana pravica v nasprotje s pravico, kakor je v zavesti vseh ljudi. V takih primerih je treba biti velikodušen in ne oboževati zapisane besede. Treba se je znati prilagoditi, ko se še bože vladarstvo prilagodi človeškim slabostim.

Previden v sodbah o ljudeh

O ljudeh si je težko ustvariti pravilno sodbo. Človek se spreminja; vsakdo ima polno osebnih doživljajev, ki vplivajo na njegovo držanje in na njegove odločitve. Pa tudi dnevni dogodki in splošne razmere, v katerih živimo, ne vplivajo na slehernega med nami na enak način: drugače jih sprejema veren ali neveren človek, drugače izobraženec ali neuk človek, čisto različno politik, trgovec, pustolovec ali skromen podeželan. Tudi ne smemo pozabiti, da je »Bog ustvaril ljudi ozdravljive, to se pravi, da se tudi s slabe poti more človek, dokler živi, obrniti k boljšemu življenju. Zato je zelo tvegano, izrekat o živih ljudeh dokončne sodbe in obsodbe. Čim ugodnejši je naš položaj in čim večjo važnost polagajo ljudje na naše besede, tem zadržanejši in previdnejši moramo biti v svojih sodbah.

Odločnost

Vsak javen delavec, a posebno politik mora trdno zaupati v stvar, ki jo zastopa. Dobro naj prej premisli, česa se bo lotil. Ako pa se je za neko stvar odločil, potem jo mora pogumno izvesti do konca. Na njem počiva mnogo pogledov. On je kakor kapitan ladje na viharnem morju. Vsako oklevanje, bojazljivo oziranje na vse strani, vsako nihanje v odločitvah bi zmelo javnost, ki mu sledi. On je voditelj in mora vedeti za pot. Odločnost mora biti ena glavnih lastnosti vsakega političnega voditelja. Lahko, da je izbral napačno pot, morda se je zmotil, toda če bo trden v svojih sklepih, mu bodo ljudje manj zamerili kakor če cinca, neodločno omahuje in se ne more na nobeno stran odločiti.

Politik mora biti cel človek. Zaupati mora v stvar, ki jo zastopa. Premagujot vse težave naj s krepko voljo izpelje začetno stvar do konca.

Pametno ocenjevanje lastnih zmognosti

Javen delavec ne sme biti preveč skromen. Od mož, ki stoje na javni pozornosti, hočejo ljudje odločnosti in vodstva. Cezmerna skromnost pri voditeljih javnega življenja torej ni na mestu. Ako ima javen delavec, posebno politik vodstvene sposobnosti, ni treba, da bi svoje darove skrival in bi napačno ravnal, ko bi rekel, da jih nima. Vedno naj bo preprost in naraven, toda pretrana skromnost ni združljiva ne z enim ne z drugim. Prevzetnež pretirava v eno smer. Skromnež pretirava v drugo skrajnost. Ako se sami ponižujemo in zaničujemo, ali nas mar ne bodo zaničevali in prezirali tudi drugi? To pa ne bi koristilo stvari, ki jo imamo dolžnost v javnosti zastopati.

Bodimo, kakor smo. Ako nas je Bog obdaril z lepimi, voditeljskimi lastnostmi, zakaj bi jih skrivali? Ob pravem času in na pravem mestu jih le porabimo. Pomislimo: če si sami dajemo videz povprečnosti, bo res nekaj bistrih in prodornih duhov, ki bodo spoznali krivico, ki si jo sami delamo. Toda velikanska večina bo naše besede sprejela kot najmerodajnejši izraz čiste resnice. Velikanska večina pravimo, ker bistrih in samostojnih mislečih ljudi je zelo malo. Nikar si torej sami sebi ne delajmo krivice. Kažimo pravo uravnovesnost, ki se ogiblje nadutega samohvalisanja pa tudi pretirane skromnosti. Vedno si prizadevajmo, da ostanemo preprosti in kar moč naravni. Ako se pa sami imamo za nekaj manj kakor smo, se izpostavljam nevarnosti, da si bodo tudi drugi ustvarili o nas isto sodbo. Za ljudi ne more biti boljšega pričevanja o nas, kakor smo mi sami. Morda se bo kdo našel, ki nas bo pravilno ocenil in našo skromnost prikazal kot izredno krepost. Toda tudi še potem ostane vprašanje, če si ljudje na javnih, odgovornih in voditeljskih mestih žele ravno takega skromneža...

Bodimo, kakor smo. Spoštujmo tudi napram samim sebi naravni red stvari. Ne več, ne manj! Če se upravičeno zavedamo svoje vrednosti, ne oznanjamo je na vse štiri vetrove, pa je tudi ne mečimo pod mizo.

Nekdanji moskovski knezi, ki so združili rusko zemljo in ustvarili centralistično državo, so imeli približno isto vlogo kakor Kapeti v Franciji. Kakor so se ti naslanjali na obične, da so z lomili odpor velikih vazalov, tako so moskovski vladarji morali pogostokrat računati na podporo naroda in cerkve v boju proti kraljevim knezom. Kakor so pozneje Valois in Borboni potrebovali podporo plemstva proti tretjemu stanu, čigar moč je znatno narasla, tako so morali carji organizirati svojo državo, opirajoč se na veleposestnike, kajli le-ti so mogli oskrbeti državni ljudi in denarna sredstva. Toda ker se je Rusija neprestano razširila in zato ni bila mogoča dokončna stalna ureditev, zato carju ni bilo treba, da bi se stalno držal določene oblike vlade. Bil je najvišji odločevalec v deželi in njegove koristi so se bolj pogostokrat približale ljudstvu kakor pa višjemu sloju. Sicer pa je najodličnejše plemstvo zlomil in deloma pokončal Ivan Grozni. Boljariji 17. stoletja so bili posestniki, ki so v stalnem stiku s kmečkim ljudstvom. Vsa Rusija je bila še prečeta s starimi običaji in tudi na dvoru v Moskvi so vladali običaji, ki so spominjali na dobo očakov. Zemski sabor, ki je sicer bil sklican le redkokdaj, je imel res značaj posvetovalnega sveta s svojim ljudstvom, ki je vedno ostalo v neposrednem stiku z vladarjem. V teh zborovanjih pa ni bilo prave urejenosti. Nobenih točnih določil ni bilo o načinu sklicanja, niti o pravicah zastopnikov, ki so bili pozvani

v ta zbor. S tega vidika so bila taka zborovanja možna samo v državi, ki se je šele razvijala in kjer družabne plasti še niso bile popolnoma ustaljene.

Reforme Petra Velikega so spremenile to brezoblično državo v veliko birokratsko državo, v kateri so privilegiji službe nadomestili prednosti rojstva. Ta prenova pa gotovo ni bila po godu staremu plemstvu. To plemstvo je večkrat skušalo omejiti oblast države s tem, da je postavilo na prestol kneze, ki bi bili slepo orodje v njegovih rokah. Monarhija pa je izšla zmagovalno iz teh bojev, opirajoč se na armado in birokracijo. Ostanki stare aristokracije so se kmalu strnili v birokracijo. Videli smo že, da je v 19. stoletju velik del visoke družbe bil postavljen iz potomcev visokih uradnikov prejšnjega stoletja. Če je kdo nosil znano zgodovinsko ime, se zaradi tega še ni mogel uveljaviti, če s tem imenom ni bila v zvezi visoka uradna stopnja. Temeljni zakoni, ki so bili izdani ob času vladavine Nikolaja I., so izpolnili ta vladavinski sistem, ki ga je omiljevala birokracija.

Vendar pa ni bila pozabljena misel na predstavnštvo, ki bi zagotovilo zakoniti izraz ljudske volje. Narejenih je bilo mnogo načrtov v tem smislu, toda nemogoče je bilo govoriti o socialni pravičnosti in zakonitosti, dokler se ni odpravilo tlačanstvo, zaradi katerega je bila velika večina naroda brez svojih pravic. Nova Rusija se začne z letom 1861 z odpravo tlačanstva. Tedaj pa je nenadoma nastalo novo vprašanje o juridičnem temelju življenja osvobojenega ljudstva.

Odpravi tlačanstva, ki je najlepše dejanje Aleksandra II., je takoj sledila organizacija podeželskih zborov. »Zemstva« naj bi bila trden temelj, na katerem bi bilo mogoče zgraditi vladno, ki bi bila v skladu s koristimi poljedelske dežele. Ta »zemstva«, ki so imela zelo široko gospodarsko avtonomijo, so bila poklicana, da popravijo napake centralizacije, ki je zaradi neizmerne obsega dežele, postala nemogoča. Nižjo stopnjo tega velikega organizma so tvorile

kmečke občine, tako imenovani »miri«, ki so imele precejšnjo samostojnost. Ves sistem pa se je blizal raznim oviram, ki so bile prav tako težke kakor nepredvidene. Predvsem je ta sistem bilo mogoče obdržati le v pretežno poljedelski deželi. Rusija pa zdaj že ni bila več zgolj poljedelska. Videli smo že, da se je industrija že precej razvila in ustvarila nove družabne plasti, ki v tako urejeni državi niso imele pravega mesta. Tudi stan posestnikov se je temeljito spremenil: 1. velik del plemiških posestnikov je prevzel državna uradna mesta in tako izgubil vsak stik z zemljo; 2. posestva plemnitavšev so postajala vedno manjša in prehajala po večini v roke kmetov. Nove gospodarske okoliščine so popolnoma spremenile rusko podeželje. Temu položaju pa se je priključil še hiter razmah Rusije. Pojavilo se je v državi narodne manjšine, katerih zgodovinske tradicije in gospodarski položaj je bil popolnoma različen od ostale dežele. Vsemu temu je treba dodati še sloj intelektualnega proletariata, ki je bil v tesni zvezi z obubožanim plemstvom in z vsemi nezadovoljnimi iz vseh slojev.

Ponovno smo morali opisati ta položaj, da poudarimo razliko med Rusijo za časa Nikolaja II. in Francijo Ludvika XVI. Tudi narčni za ustavno preureditev so se med seboj zelo razlikovali, kakor si je pač kdo predstavljal rusko evolucijo. V Franciji je zmago tretjega stanu nad tedanjim vladavino doprinesel počasen razvoj, ki je osredotočil v tretjem stanu vse sile dežele, medtem ko je plemstvo izgubljalo svoj pomen in ni moglo z ničemer opravičevati svojih dotedanjih privilegijev. V Rusiji pa je zgodovinska evolucija bila nenakomerna in ni dosegla osredotočenja najbolj sil v enem izmed družabnih slojev, pač pa je te sile še bolj razpršila. »Inteligencija« je hotela obvladati vse javno mnenje in je to tudi lahko dosegla, ker je bil tisk v njenih rokah. Kljub temu pa ni predstavljala dejavnih sil dežele. Nasprotniki parlamentarne ustave so upravičeno trdili, da bi taka ustava ne imela drugega uspeha kot da bi zaupala usodo dežele sloju, v katerem je prevladoval neruski živelj, predvsem Judje in predstavljali narodnih manjšin.

Ob stoletnici Kmetijskih in rokodelskih novic

Pred sto leti je na jutrišnji dan izšla prva številka »Kmetijskih in rokodelskih novic« kot glasilo c. kr. Kmetijske družbe v Ljubljani in pod uredništvom tajnika družbe dr. Janeza Bleiweisa, in sicer v nakladi 1000 izvodov. Natisnil in založil jih je tiskar Jožef Blaznik.

Ta dogodek je bil za tedanji čas velik, kajti po tolikih naporih, ki so jih podvzeli tedanji slovenski rodoljubi, smo Slovenci vendar le zopet po 43 letih prišli do slovenskega časopisa, ki je odsele ostalo vedno živo do današnjih dni. Ne praznujemo danes stoletnice slovenskega časopisa, temveč bo vsak čas že 150 let, odkar je Vodnik v Ljubljanskim novicami (1797—1800) ustanovil prvi slovenski časopis; toda danes praznujemo stoletnico nepretrgane kontinuitete ter hitrega razvoja in napredka slovenskega časopisa, kateremu Kmetijske novice pomenijo samo prvo otroško dobo in uspeh mnogih prizadevanj za slovenski list že dvajset let pred njimi.

Kakor vemo, so že l. 1824 nekateri duhovniki (Cigler, Andrioli, Holzapfel) hoteli izdati svoj list, pozneje Čop, kakor je razpravljal s Čehi leta 1835., pa tudi štajerski graški krog z Miklošičem in Vrazom, ali Ljubljana Kordeš, urednik nemške Carniole. Toda ti listi bi bili več ali manj literarnega značaja, kakor tudi tisti, za katerega je prošil trgovec Smolej in mu določil Prešerna za urednika. Prošnje so hodile do samega cesarja in bile — odbite. Šele tista prošnja, ki jo je Blaznik poslal l. 1841. na nadvojvodo Ivana preko graškega »Društva za pospeševanje obrti in industrije«, je bila ugodno rešena. In tako so »5. malega serpana« lahko izšle Kmetijske in obrtno novice, izrazilo strokovni list, ki pa je pod vodstvom dr. Bleiweisa postal glasilo vsega slovenskega narodnega preporoda. Tako se je iz skromnih početkov začelo delo »pri temeljih« ter budila narodna zavest, naučilo so se Slovenci brati, in sicer — v enotnem pravopisu, ko so Novice kmalu prevzele gajice, ter se zavedali, da niso samo Štajerci in Kranjci, temveč — Slovenci, narod.

Ko se danes spominjamo teh delavcev, ki so z napori ustanavljali novo nepretrgano časopišno tradicijo, se spominjamo tudi vseh tistih, ki so v zadnjih sto letih dvignili gladino našega časopisa na evropsko gladino ter ustvarjali našo časopišno kulturo, ki ne zaostaja za najboljšo v svetu. Danes si naroda brez časopisa ne moremo misliti.

K SLIKI NA DESNI:

Prva stran prve številke Novic. »Skerbno naj vsak-
kter! Krajec saj osnanilo prebere.«

Kmetijske in rokodelske novice.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske družbe.

Nr. 1.

V črto 5. Maliga Šerpana.

1843.

Osnanilo.

Uznesenosti, umetnosti in snajdenja so se v kratkih letih tako razširile, da kdorkoli s njimi naprej ne hiti, ne počema, kar so drugi koristnega snajdi, ampak se terdovratno šariga derati, gre raketno pot, viki dan ucinj ena, se v edajim obraseni svetla so snajdi, v fredi svojih rojakov, snajzov ino prijatelj s cesnjo pnoj deshelez adi, in o no more nikakor pomagati.

Sladi krajnkim kmetom ino rokodelcem, kteri se ptujih jstikov niso uzhili, se tako gndi. Kar vidiš, filitijo ali herejo, snajo poenemati, tode malo, kir li po redkim svuonj deshele grejo, in malo berejo, kir ptujih jstikov ne razumijo, in v krajnkim jstiku svuonj molitvaz nize pitniga ni. Sladi se lasnati s vfm, kar fu uzheozli in umetozli njim koristna snajdi, jim pokasut in jih napeljat, kako fu s nar majnjim persadjanjem vfm delo opravi, kako in kje snajo svoj perdelk s pridam v donar spraviti, kako in kje snajo sa se potrebne rezbi, to je orodje, shivest, obloko in t. d. po zeni si previditi, kako verte obdelavati, — drevje ravnsiti, inditi, zhečiti, kako zhečize, shide gofeneze (sviloprečke), domazho shivajo in perotno ravnsiti, sploh jim pot kasat, po kteri hodivši bojo bres velikga persadjanja s-hajali, fedi in fvoji drushini bolj ohlapno shivjenje pervačiti samogli, — kmeto in rokodelce opomniti nemarnosti, nerodnosti in fahkudljivih navad, ktere njih stan nar vezh grede, jim navod dati, kako snajo svoje sdravje, ta nar vezh dar boski perhraniti, in si mlo shivjenje dolgo obnavrati, je namen teh novic. Kmetovke in rokodelske djanja, ktere fu v drugih deshelez drugazhi, kakor per naf opravljajo, bodo rasfojane, korifne navetvane, mzoj korifne olivetvane. Nove snajdenja bodo razbun osnanjene, pa tudi rasfojane, zhe fu poenemajna vredne ali no.

Kmetijsko in rokodelsko v slovenskim natisnevu huke (kuige) bodo svečo pregledane, in njih vrednost počinca prevdarjena. Vse vikati pošave in povelja kmetijsko in rokodelsko sadavajozhe, tudi osnanila in tech razbeh bodo tukaj rasfojane.

Skerbno si shell vskiktrir! Krajncz poznati svojo krajnfko deshele, se lasnati s imenitajni rojaki, ino svediti imenitce prigodke svojih fpednikov. Te shije spulniti bo pusehna fker nafha.

Sa sklep bo natisnati shiti kup vskikga tjevan v Ljubljani ino v Krajncu.

Is toga zapopadka je luhko fposnati namen, zlij in kanz tech novic, namreth goduk in napeljevanje kmetovzov in obrtnikov ali rokodelcov s svoj stan kulikur je mogozhe shofitirati; ne pa dohizke s njimi ifkati, pa tudi ne fano krajnfine uzhiti, ali krajnfki jstik zhičiti. V pomuknji krajnkih befedi si homo enako fizam, Nemzom, tudi Zhehom, fufam, fufjakom ptuje befede upofiditi. Satoroj bo njih kup prav nizek, pa tudi ne boje mogozhe perjajnim pomagavzom truda obilno plazhoviti, ampak z. h. Drushba krajnkih kmetovzov, ktera fu je pgnojnja teh novic fofiti, in njih fpehizajo anfo vfta, ino fu upanje do fvojih zhičutih desheznikov, kterim pohofitiranje fana kmetovzov in obrtnikov na ferzu fofiti, de ji budo v vfm pripomogli, namenjena zlij dozezhi. Vfska pomozh bo hvalehno vfta, in po vrednudi s imenim pitarja natisnena.

Vskiktrir! goduk v zhičutnju jstika ali v drugi rezbi naf bude rasfojati, in onm sa osnanije vetjal, de fu ve uovize prijavi desheznikov rasfojele.

Te novice pridejo vfmko fredo na dvah zhetertih listih v Ljubljani na fvtin. Plazhnjejo fu v pitnizni z. k. kmetijske drushbe v listih 195 v »Salendrov« nize bice Beega; sa Ljubljani in sa fife, ki jih ne dohujajo po pofiti, sa zfo leto a 2 fl., — sa pol leta s 1 fl. premjezijo fu sa pri natisfovanu na Bezu Nr. 195. Po pofiti veljajo sa zfo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol leta 1 fl. 15 kr. Po vfm z. k. pofiti fu snajo dohiti.

V Ljubljani 5. Maliga Šerpana 1843.

V spomin dvema žrtvama iz vrst časnikarjev

Ob obletnici smrti Frana Straha

V Stožicah, severnem delu Ljubljane, je na praznik sv. Petra in Pavla pred letom dni od zavratne morilčeve krogle zadet padel daleč okrog znani in obče priljubljeni novinar Franc Strah. Zaplakala je vdova s tremi nepreskrbljenimi otroki ob bridki izgubi vzornega moža in očeta. Zaplakali so mati, brat in sestra in z njimi vse Posavje. V grozečo praznino, ki je kakor mora zajela zapuščeno družino, je odjeknil klic: Zakaj tak strašen umor? Prislunili smo vprašanju in slišali nanj kot odgovor: »Osvobodilna« fronta, ki jo vodi brezbojni komunizem, je segla po Tvojem življenju ter Te odtrgala družini, kateri si bil vseskozi dober mož in skrben oče. Komunizem Te je vzel Posavju, za katerega kulturni in gospodarski napredek si posvetil svoje življenje. Od mladih nog

si se na Ježici udeležoval v katoliških organizacijah. Pri vestnem opravljanju svojega poklica in vzorni skrbi za dom in družino si še vedno našel čas za javno delo. Kdo naj presteže večere, ki si jih žrtvoval knjižnici, Tvoji posebni negovaniki. Koliko različnim sejam si predsedoval, v koliko odborih sodeloval, kolikokrat si fantom predaval, koliko podrobnega dela si si napravil s hranilnico, koliko prošelj, potov in posredovanj si v teku svojega delovanja napravil, koliko podpor razdal, koliko posojil in koliko služb preskrbel! »Naš dom«, otroško zavetišče in nova fara naj bi po Tvoji zamisli bili program našega bodočega dela. Koliko njih, ki si jim preskrbel kruh, Te je zatajilo! Prev zaradi naštetih del, zaradi svojega izživljanja za dobro, si bil trn v peti »osvoboditeljem«. Ti so hoteli Tvojo smrt zaradi tega, ker si bil cel in odločen katoliški mož, ki se ni bal svoje prepričanje tudi javno izpovedati.

Verujemo in trdno upamo, da si pri Bogu prejel plačilo za svoje delo in mučeniško smrt. Naj bo Tvoja dragocena žrtva nam v vzpodbudo, onim pa, ki zaslepljeni in zapeljani še niso spregledali, v resen opomin, kakšni so cilji komunizma. Zaupamo v Božjo pomoč in pravičnost in obljublamo, da bomo delo, ki si ga Ti začel za boljše bodočnost Tvoje in naše ožje in širše domovine, po Tvojih stopinjah nadaljevali. Tvoj duh

naj spremlja in vodi naše delo! Ti pa uživaj pri Bogu večno plačilo!

Ob Debeljakovi obletnici

Leto dni poteže 4. julija, kar se je prvim vrstam mučeničkov po enajstnem trpljenju v gozdovih pridružil s tragično smrtjo tam pri Kompoljah časnikar Jož Debeljak. Tragičen je njegov konec, kajti s krvo je orosil zemljo, ki mu je bila najdražje v življenju: njegovo ljubezen in priklenjenost na rodno grudo mu je usoda vrnila s kupo, napolnjeno z grenkobo in trpljenjem. — Reven, brez beliča, je sejal dobroto s prijazno besedo do vsakogar, poln idealizma in vere v lepoto. S kroglo so mu izkazali hvaležnost.

Mirno sniva med mučeniški na dobropolskem pokopališču, molčeč opomin, ostro svarilo sinovom svoje domovine. Duša pa za Kajne prosi pri Bogu: Oče, odpusti jim krivico, ki so mi jo storili!

KULTURNI OBZORNIK

Stoletnica »Novic«

Danes, 5. julija, je minilo sto let, kar je zagledala beli dan prva številka »Kmetijskih in rokodelskih novic«, ki zavzemajo v naši kulturni in politični zgodovini važno mesto. »Kmetijske in rokodelske novice« sicer niso bile prvi slovenski list, saj je že Valentin Vodnik izdal v letih 1797—1800 »Ljubljanske novice«, vendar tvorijo vprav Novice neprekinjeno verigo med prvimi stopinjami slovenskega časnikarstva v novejšo dobo, ko smo tudi na tem področju stopili v krog najkulturnejših narodov.

Naš narod je v dobi pred l. 1848. bil predmet zaničevanja. Izobraženi in meščani, kolikor smo jih imeli, so se nam večinoma odtujili. Samo slovenska duhovščina je poleg malega števila dijakov, redkih meščanov in svetnih izobražencev tvorila slovenski izobraženi stan. Razumljivo je, da Prešernova poezija v takih razmerah ni mogla najti mnogo odmeva.

»Slovenskih knjig ne kupuje nikdo,« so rekli Slomšku knjigarnarji, ko je hotel izdati slovenski molitvenik. Jezikoslovce Kopitar je tožil nad težkim položajem: »Kmet ne piše, omikanec je nemški izobražen in renegat, s slovenskim jezikoslovjem se bavi zatore samo kak diletant, ki mora svoje rojake malome oproščenja prositi za zabavo.«

Tudi glede šolstva je bil naš položaj slab. Marija Terezija in zlasti Jožef II. sta smatrala šolstvo kot sredstvo za pomenevanje. Zato so začeli od l. 1830. dalje duhovniki poučevati v narodnem jeziku. Nastale so nedeljske šole, ki jih je zlasti uvajal lavantinski škof Slomšek, ki je pred sto leti izdal »Blažeta in Nežico«. Na srednjih šolah pa so bili učitelji, ki so poučevali tudi slovensko, kakor Čop, Krsnik, Martinjak, Globočnik, le bele yrano.

Naše moči pa je cepila starodavna razcepjenost, ki je ustvarila separatistične interesne kroge in nam slabila zavest narodne skupnosti, ustvarila celo nasprotovanja in zbadanja med brati istega jezika, a različnih kronovin, v katere smo bili brez lastnega pristanka razdeljeni. V kolikor enot so nas razbili, na toliko delov so nas vlekli v imenu interesov različnih vrst.

V teh razmerah je bila sv. cerkev, kakor je zapisal škof Slomšek, »edina varuhinja, dojica in mati naše narodnosti in jezika. Le ona je nam ohranila in otela iskrico mile slovenščine.«

Slovenski rodoljubi so v tej dobi poskušali ustanoviti politični in literarni list po zgledu Gajevih zagrebških »Ilirskih Narodnih Novic« in »Danice Ilirske«. Kljub številnim prošnjam pa nikakor niso mogli dobiti dovoljenja. Šele 1843. se je mogel na priprošeno nadvojvode Ivana, ki je bil predsednik graškega Društva za pospeševanje in podpiranje industrije za Notranjo Avstrijo, ustanoviti list, ki pa se ni smel baviti s politiko in leposlovjem, pač pa s kmetijstvom in obrtjo. Tako so bile v petek 5. julija 1843. »Kmetijske in rokodelske novice« na svetlobo dane od c. kr. kranjske kmetijske družbe, ki je kot tajnik Kmetijske družbe postal urednik in po njih pozneje »oče naroda«.

Kdor koli lista po sivkastih listih častljivih »Novic«, ima vtis kot bi bral kroniko slovenskega naroda. Danes se bralce zde starodavne »Novice« kot zaseben zapisnik. Da, to je kronika našega preporoda, v teh listih je v svo navdušenostjo in negotovostjo pisana njegova zgodovina. Slovenski preporod sicer ni bil zaslug »Novic«, pač pa so bile »Novice« njegovo glasilo in gibalno, ki je vzniknilo prav iz preporodnih idej. Čeprav je moral nositi okorni naslov »Kmetijskih in rokodelskih Novic«, je bil to sprito dejanski razmer od 1848. edini slovenski list. Led je bil znova prebit, slovensko prerodno gibanje je dobilo svoje glasilo in odslej nihče več ni mogel popolnoma zadušiti slovenskega časopisa.

Ako imenujemo Vodnikove »Ljubljanske novice« samo poskus, potem moramo smatrati »Kmetijske in rokodelske novice« za otroške stopnje slovenskega časnikarstva sploh. Kljub naslovu kmetijskega in obrtniškega glasila so bile vendar »Novice« mogočen glasnik naše narodne zavesti in branili naših pravic in teženj, ker so se samo v začetku res bavile s kmetijstvom in obrtjo, a nato vedno bolj z literaturo, jezikoslovjem in politiko.

Z »Novicami« se je odprla pot do enotnega slovenskega pravopisa, enotnega knjižnega jezika in enotne narodne ideje. Ljubljana je postala središče slovenske tiskane besede. Pod okriljem »Novic« so se združili pisatelji in pesniki iz vseh slovenskih pokrajin, ki so bili doslej brez glasila.

Zanimivo je opaziti, kako so »Novice« polagoma prehajale od kranjščine k slovenščini. A ustavele so se tudi jezikovni mešanici ilirščine, sprejemale pa so polagoma gajice in tako napravile odločilen korak do združive Slovencev v enem pravopisu.

Poezija »Novic« je bila v začetku bolj rokodelsko-kmetijska. Tudi v poeziji so se javljale utilitaristične ideje poučevanja kmečkega ljudstva, zlasti pa je Koseski s svojimi visokodonečimi, a marsikdaj nerazumljivimi verzmi navduševal v »Novicah« za sodobne politične ideje. Pri »Novicah« pa je sodeloval tudi Prešeren, čeprav je v njih objavil samo nekaj prigodnih. Vendar so »Novice« ponatiskale tudi Krst pri Savici. S svojimi pesnimi so sodelovali tudi Malavašič, Poločnik, Zakelj-Ledinski, Svetličič, Toman, Cimperman, Valjavec in Tomšič. Poezija pa Novicam ni bila najvišja vrednota. Urednik Bleiweis je jasno povedal svoje nazore glede pesništva: »Pesem je sicer krasna stvar, ali le ena cvetlica je med drugim cvetjem na narodnem polju.«

»Novice« so bile do ustanovitve Slovenskega Glasnika v Celovcu (1858) središče našega slova in glavno zbirališče vseh pisateljev dobe narodnega prebujanja. Tedaj pa, ko so se začeli pojavljati drugi listi, je začela toniti slava »No-

Pot zmote

Razvojna žrta zmote je vedno dolga in zelo zamotana. Iz nejasnih in nedolčnih začetkov se počasi razvija v vedno določnejše oblike, dokler ne nastopi kot odločna negacija resnice. Zato je razumljivo, zakaj mnogokrat dobri niso pravočasno nastopili in nevarne zmote zatrli že v kali. Lastnost skoraj vsake zmote je namreč ta, da nastopa vedno pod videzom resnice in prehaja le stopnjama do svoje dokončne oblike. Studij zgodovine nam nudi veliko takih primerov, ko se je iz malenkostnih in na zunaj nedolžnih začetkov razvila stopnjema velika zmota. Tako ima moderno brezbožniško gibanje svoj idejni začetek v na videz neprizadetem racionalizmu in poznejšem pozitivizmu, to je v tisti filozofiji, ki je že dolgo skušala odtrgati znanost od vere in življenje od Cerkev. A se preden pretehtamo razvoj brezbožniškega gibanja, se spomnimo nekega drugega idejnega trenja, ki je dovedlo velik del Evrope v odpad od katoliškega občestva. Omenja ga dr. J. Turk v svojem delu »Pota in cilji sholastike«.

Ob koncu trinajstega stoletja se je v krščanskem miselnem svetu pojavila posebna filozofska struja, nominalizem, ki je nastala v glavnem kot odpor proti realistični filozofiji svetega Tomaža. Še danes so mnogi mislenja, da je šlo takrat le za besedno borbo. Še bolj pa so bili prepričani o praznoti trenja med nominalizmom in Tomaževim realizmom takratni duhovi. Na več krajih se je zgodilo, da so po univerzah z ostrimi ukrepi zatrli tako eno kot drugo misljenje, ker so pač videli v obeh le nepotrebno prepiranje in dlakoepljenje. Nominalizem pa je počasi zrel in se vedno bolj razvijal svoji usodi nasproti. Ko je potem v štirinajstem stoletju nastopil angleški frančiskan Viljem Ockham in nauk nominalistov se stopnjeval, je bilo že skoraj prepozno. Ockhamovi nauki so bili sicer obsojeni, toda ne javno. Razlog, zakaj si niso skoraj več upali obsoditi okamističnih zmot, je bil pač razumljiv. Razvojna pot okamizma vodi namreč od posebnih nauk Skota, ki je ta plaz nekako sprožil, preko Duranda in Aureolija do Ockhama samega, a to stopnjama, a ne skokoma. Ako se niso preganjali nauki prvih treh, je bilo težko kar nenkrat obsoditi Ockhama, ki je nauke prejšnjih le povzel in po svoje izpopolnil. Na drugi strani pa so se okamistične zmote udumale tudi zato, ker so jih izobraženi duhovi sprejeli bolj nekako iz politične pripadnosti, niso pa iz njih takoj izvajali pogubnih posledice. To so šele storili poznejši rodovi ter z nastopom Martina Lutra, ki je bil iz Okamove šole, prisli v protestantizem in tako odtrgali velik del Evrope od katolicizma.

Podobno pot je imelo tudi gibanje, ki je končno privedlo do modernega borbenega brezboštva ali boljševisma. Pota zmot so v vseh dobah v glavnem enaka. Zato se je tudi boljševisem najprej pojavil v nedolčnih obrih filozofiji racionalizma, ki je božje razodetje nadomestila z dognanji čistega razuma. Malokdo je mogel takrat slutiti, da bo ta stranpot pozneje pripeljala do tako hudih posledic. Toda zmota ne ostane nikoli pri svojem prvem začetku, temveč se razvija po lastnih zakonih do svojega konca. Racionalizem so zlasti v osemnajstem stoletju vodili duhovi, tudi mnogi katoliški, kar na splošno sprejeli kot osnovo evropske kulture. Kantovski filozofiji pa so predavali tudi po mnogih bogoslovnih semeniščih in mnogi bogoslovni profesorji so kar tekmovali, kdo bo bolj prepričal duhovniški naraščaj s kantovsko, krščanstvu tako tujo miselnostjo. Iz vse te miselnosti se je potem razvil pozitivizem, ki je odrezal ffovekov pogled od nadnaravnega in ga usmeril na zgolj tvarni napredek. Ko so bili duhovi tako pripravljeni in v materializmu dobro utrjeni, je nastopilo brezboštvo v obliki komunizma ter začelo neposredno pobijati temeljne vrednote krščanstva.

Tako so katoličani sami pomagali pri razvoju brezboštva, ko so podpirali njegove idejne začetke. Seveda je težko presoditi, kam bo šla ta ali ona stranpot in ali bo imela tako pogubne posledice. A to je le en razlog več, da se je treba vedno držati celotne resnice in nikoli odstopati od njene ravne poti. Potem pa je tudi v bistvu zmote same, da vedno bolj raste in gre svoji skrajnosti nasproti, če so le dani še tako neznatni in malenkostni začetki. To velja vedeti tudi za sodobne razmere, ki je zanje znatno odstopanje od katoliške resnice na ljubo nekaterim drugim sistemom. Tako vlada pri nekaterih duhovih še vedno misljenje, da je mogoče Marxa pokristjaniti na ta način, kakor je Tomaž Akvinec pokristjanil grškega Aristotela in na njem zgradil svojo filozofijo in teologijo. Drugi pa spet po metodi dialektičnega materializma trdijo, da predstavlja komunizem v sodobnem življenju nekako tezo, katolicizem antitezo, oni pa da skušajo združiti zahteve obeh v eno ter s tem ustvariti sintezo. Prišasti tega sintetičizma v svojem prizadevanju še niso sicer dosledni, a zmota ni nikoli v začetku dosledna. Šele pozneje pokaže pogubnost svojih posledic, ko so duhovi že po njej osvojeni in ko so zdravilni ukrepi že malo učinkoviti, če ne sploh prekasni.

Leta 1884. pa je Kmetijska družba začela izdajati »Kmetovalec« in tedaj so »Novice« dobile tekmeča še na strokovnem področju. »Novice«, ki so svoj čas vodilo usmerjale slovensko javno mnenje, so tako izgubljale svoj pomen, dokler 26. decembra 1902. niso prenehale izhajati. Ob stoletnici »Novic« se bomo spominjali, koliko dela je bilo treba, da se je naš narod prebudil k življenju, spomnili se bomo, s kakimi težavami so se morali boriti naši kulturni delavci pred sto leti, da so nam zgradili temelje narodnega kulturno-prosvetnega dela, na čigar določini gradi stavbo slov. kulture sodobni rod. K-č.

Slovaški državni nagradenci. — Zadnjič smo poročali o hrvatskih državnih nagradencih za umetnostno uveljavljanje. Morda bo koga zanimalo, kateri so bili letošnji slovaški državni laureati, ki so dobili nagrado o priliki četrte obletnice samostojne Slovaške. Izmed pisateljev je dobil to nagrado Konstantin Čulen (roj. 1904) za svoje delo »Zgodovina Slovkov v Ameriki«. Pisatelj je sedaj časnikar ter poslanec v slovaškem parlamentu, znan pa je predvsem kot zgodovinar slovaške preteklosti doma (Slovaška dijaška tragedija) ter v Ameriki (poleg nagrajene knjige je važna knjiga o Pittsburski pogodbi). — Na področju glasbe je dobil nagrado Mikuláš Moyzes (1872), ki spada med najvidnejše slovaške glasbenike ter je dobil nagrado za celokupno delo za svoje 60 letnico. Najbolj je znan po svojih zbirkah slovaških narodnih pesmi. — Izmed igralcev je dobil nagrado dr. Janko Blaž (1901), ki se je po pravnih študijah posvetil gledališču ter je eden najboljših slovaških opernih pevcev sploh, ki nastopa od l. 1923 dalje ter vsebuje njegov repertoar 120 oper in operet. V svetu je večkrat pel slovaške narodne pesmi. Izmed likovnih umetnikov je nosilec državne nagrade Frano Stetfanko (1903), ki spada med kiparje monumentalnih del, kakor sta spomenika Hviezdoslavu in Hlanki ter portreti škultetja in drugih. On je tudi izdelal model za 20 ks kovance v novi državi.

Dolina molka

J. Oliver Curwood 23

Bila sta stražnik Carter, desna roka Kedstyeja v vojašnici in stari Sands, bolniški strežnik. Z isto naglico, s katero se je Kent razburil, se je tudi popolnoma obvladal in dobil svojo prejšnjo mirnost. Dvignil je roke. Carter mu je uklenil roke z jeklenimi okovi in Kent je videl na njih odsev zvezdne svetlobe. Sands se je sklonil k Mercerju, medtem pa je Carter tiho rekel:

»Res mi je zelo žal, Kent, toda jaz ne morem storiti drugače. Videl sem te z okna prav tedaj, ko je Mercer zakričal. Toda zakaj... zakaj si se radi njega ustavil?»

Med tem časom se je Mercer zopet zavedel: s Sandsovo pomočjo se je dvignil ter stakoval in jecljaje zmedeno gledal Kenta, boječ se novih udarcev. Carter je odvedel svojega jetnika stran.

»Ne vem, kaj naj drugega storim, kot da te odvedem v vojašnico. Moja dolžnost ni prijetna, toda zakon hoče tako!»

Kent ni odgovoril. Za trenutek je pogledal navzgor in globoko vdihoval nočni zrak kakor tedaj, ko se je spazil skozi okno. Igra je bila izgubljena in Mercer je povzročil njegov nepopravljivi poraz! Pri tej misli ga je zopet popadla jeza in Carter, ki ga je držal za roko, je mogel začutiti, da so se mu kite napele, kot da so iz jekla, toda rekel ni ničesar in zadržalo se mu je, da sliši pridružen vzdih. Carterjevo srce je bilo polno usmiljenja. Tudi on je ljubil gozdove kakor Kent in je vse razumel. Le za las je manjkalo in drzni beg bi se posrečil! Škodali

V vojašnici je bil službojuči stražnik Pelly; on je zaprl Kenta v eno izmed treh celic, ki so ležale za pisarno. Ko je ostal sam, se je usedel na rob preproste postelje in sedaj je prvič občutil pravo žalost nad svojim brezupnim položajem. Še pred pol ure sta proti njemu iztegovala roke svet, ki ga je toliko ljubil, in svoboda; obema je šel Kent nasproti samo zato, da je sedaj čutil, kako težko ga je udarila strašna roka usode, kajti sedaj je bilo vsako upanje izgubljeno. Roka pravice ga je neumisljeno pograbila in blazno bi bilo še vedno misliti na beg.

Neznosna mu je bila misel, da je bil on sam tisti, ki je vodil delo pri zgradbi teh celic. Ker je prav dobro poznal vse zvižaje jetnikov, ki si hočejo zopet pridobiti svobodo, je izvršil svoje delo tako, da ni bilo niti najmanjše možnosti za beg iz teh celic. Še enkrat je prekel Mercerja. Približal se je majhnemu in dobro zamreženemu oknu. Reka je tekla čisto blizu; mogel je slišati njeno šumenje in videti trepetajoči odsev zvezd v vodi in zdelo se mu je, da se posmehuje njegovi neodpušljivi blaznosti.

Vrnil se je k postelji in se spomnil vseh, ki jih je on sam bil privedel prav v isto celico; gotovo bi se mu vsi smejali, če bi ga mogli videti. Pred njim so se vrstili obrazi belcev in Indijancev, polni sovraštva ali upanja, odločnosti ali strahu pred smrtjo. Od vseh, ki se mu jih je posrečilo privedi v roke pravice, se je sedaj posebno spomnil samo enega, medtem ko so drugi obrazi izgubili: zagledal je obraz Antona Fourneta, tistega Fourneta, ki ga je bil on sam privedel v to celico, Fourneta, velikega Francoza, črnih las in s črno brado, čigar smeh je bil — tudi ko je čakal na smrt — tako močan, da se je njegov odmev slišal po vsej vojašnici. Ta nesrečni je ubil človeka in ker je bil pogumen, ni tega niti tajil. Ubil je belca, ki je vzel ženo svojega bližnjega; ne si-

cer Fournetovo, toda ženo njegovega bližnjega; Francoz je enostavno pomislil: »Storite drugim to, kar želite, da drugi store vame, in on je ljubil svojega bližnjega s tisto globoko ljubeznijo, s katero gozdovi navezujejo ljudi med seboj v skupnost. Prizadeval je bil šibek človek, toda Fournet je bil močan, izredno močan in ko je nastopil primeren trenutek, je orjak izvršil to, kar je nazival »izvrševanje pravice«. V njegovem orjaskem telesu je bilo deklško srce in Fournet je bil ponosen na to, kar je bil storil: v ječi je sam opeval svoj zločin. Kent se je spominjal dneva, ko ga je privedel v to celico Fournet se je najprej smejal majhnosti celice, nato niemi neverjetni utrujenosti, ki je izključevala vsako možnost bega, toda vendar je tisti kratek čas, ki ga je še preživel, vedno pel. In ko je nastopil smrtno kazen, je na njegovih ustnicah trepetal smehljaj, smehljaj človeka, ki je sam s seboj zadovoljen, ker je z majhnim trudom mogel popraviti veliko napako.

Kent ni nikdar pozabil dobrodušnega orjaka in hudo mu je bilo, da ga je prav on moral aretirati. Spomin na orjakov ponos je pomnožil njegov pogum. Na žalost ni bil takšen možak kot Fournet, toda znal se je obvladati. Fournet je dokazal, da je pogumen in plemenit vendar ga je pravica obesila; nikomur — niti možkem, niti ženski, niti otroku — ni storil nič žalega, ampak je strik kačo v človeški podobi, toda zato je njega samega strla pravica.

Ta misel je pomagala Kentu, da je laže preživel to strašno noč. Anton Fournet je umrl smejajoč se in pojoč — in on niem je sanjal Kent v svojem kratkem in nemirnem spanju, toda v teh sanjah je videl tudi nekoga, ki so ga nazivali Dirty Fingers in to mu je drugo jutro navdahnilo novo misel...

XI.

Tam, kjer koleno rek ustvarja v Athabasca Landingu nekakšen majhen zaliv, je bilo tisti čas

devet napol podrtih koč, ki jih je nekdo zgradil pred približno desetimi leti, predvidevajoč možnosti, da se bo dalo napraviti tu nekakšno majhno pristanišče. Peto od teh devetih koč so nazivali po njenem lastniku Dirty Fingers. Njena streha je bila pokrita s nakatranjeno strešno lepenco; dve okni sta bili podobni očem, ki pozorno gledajo proti reki, kot da bi bogve kaj pričakovali. Pred kočo si je Dirty Fingers napravil nekakšno stebrišče, ki ga je spomladaj varovalo dežja, poleti sonca, pozimi pa snega, kajti pod tem stebriščem je Dirty Fingers preživel ves svoj čas, razen če je ležal v postelji.

Možak je bil zelo znana oseba; poznali so ga dva tisoč milj ob treh rekah navzgor in dva tisoč milj navzdol. Preprosti in praznoverni ljudje so mislili, da ga hodi obiskovat vragi in čarovnice ter se z njim pogovarjajo pod njegovim stebriščem. Nihče v teh krajih ni bil tako izkušen kot Dirty Fingers, nihče tako zadovoljen sam s seboj kot on; marsikdo bi mnogo dal, če bi mogel vedeti in znati vse najraznovrstnejše stvari, ki jih je on vedel. Če bi ga kdo opazoval kako vedno sedi v svojem stebrišču, bi nikoli ne mogel pomisliti, da ima tako imenitne in sposobne možgane. Dirty Fingers je bil velike rasti, toda slabih mišic, torej nekakšen ubili orjak, tako da se je zdel — kadar je sedel v svojem lesenem naslonišču — kot nekakšna brezoblična masa. Imel je veliko glavo, dolge in zanemarijene lase, gladek, okrogel in rejen obraz. Roke je vedno držal prekrizane na trebuhu, kjer se mu je svetila velika verižica, na kateri so visele kepice klondiškega zlata; njegovi prsti so neprestano mehanično drsili po tej verižici. Nihče ne bi vedel natančno povedati zakaj so ga ljudje nazivali Dirty Fingers, to je »umazani Fingers«, kajti njegovo pravo ime je bilo Aleksander Topper Fingers; naibitje je dobil to ime radi svoje zanemarijene in zanikarne zunanosti.

Prava zgodba o »vsemogočnem« Judu Baruchu

On je prav za prav predsednik Združenih držav, ne pa Roosevelt

Iz Amerike je prispela novica, — poroča »La Correspondenza« iz Rima, — da je ravnatelj za mobilizacijo vojne industrije James Byrnes poklical Barucha za svojega svetovalca in za svojo desno roko. O tem možu, ki je Jud, poročajo iz omenjenega rimskega vira zanimive in zelo značilne podrobnosti. Takole pravijo med drugimi:

V notranjem urejanju ameriške industrijske izdelave, pri kateri igrajo veliko vlogo tudi zelo številne judovske banke in imajo zato Judje veliko popolno nadzorstvo nad ameriškim vojnim gospodarstvom, zavzema prvo mesto lik Bernarda M. Barucha. Rodil se je leta 1870 in je končal svoje študije v New Yorku. S svojim 27. letom starosti je zavzemal že važno mesto v judovski banki Houseman et Co. Leta 1900 je zapustil to banko in si takoj nato zagotovil vodilno mesto pri newyorški borzi. Ustanovil je najprej nekaj delavnic in si je kot človek, ki zna bistvo vse v naprej preračunati, kmalu nagrabil precej denarja. Njegovo ime je bilo do leta 1917 povsem neznano v javnosti. To mu je omogočilo, da je čisto mirno lahko

prilavljaj vstop Amerike v prejšnjo svetovno vojno

Vendar je že leta 1915, torej dve leti prej, preden je Amerika napovedala vojno, že sporočil Wilsonu, da bi bila v primeru vojne industrijska pripravljivost Združenih držav povsem nezadostna. V ameriškem kongresu pa je dejal: »Že leta 1915 sem bil trdno prepričan, da bo šla Amerika v vojno in sem izdelal načrt, ki bi v primeru, če se to zgodi, postavil brez nadaljnje vso ameriško industrijo pod nadzorstvo, ki bi imelo diktatorski značaj.»

Baruch je postajal iz dneva v dan vplivnejši mož, že zaradi tega, ker je bil vedno pri Wilsonu. Ob začetku prejšnje svetovne vojne si je zagotovil že neomajen položaj, in Wilson ga je imenoval za svojega zastopnika v odboru za vojno industrijo. To je bil položaj, ki mu je dajal

popolno oblast nad vso ameriško industrijo

Masserman in Baker sta se leta 1932, takole izrazila o tem možu: »Če je bil leta 1917, desna roka predsednika Wilsona, je danes postal nenadomestljivi svetovalec predsednika Roosevelta.« V odboru, ki skrbi za vojno industrijo, je bil tudi Julius Rosenwald, ustanovitelj judovskega trusta »Seane Roebuck et Co.«

Včeraj in danes imajo Juda Barucha za pravega predsednika Združenih ameriških držav. Med prejšnjo svetovno vojno je v ameriškem kongresu povedal, da je 243 (od 245) vojnih tovarn pod popolnim njegovim nadzorstvom.

Ko je izbruhnila prejšnja svetovna vojna, je Baruch spremljal Wilsona v Varšavo in je kot vojni svetovalec vodil ameriško zastopstvo.

Nekoliko pozneje se je udeležil neke seje ameriškega senata in je takole odgovoril na vprašanje senatorja Jefferts: »Končna odločitev je bila v mojih rokah. Mislim pri tem na odločitev glede ustanovitve vojske in mornarice. Jaz sem bil tisti, ki je moral odločiti, ali naj ima general Allenby lokomotive, ali pa naj bi bile lokomotive

poslane v Rusijo in Francijo... Morda nihče v tej vojni ni imel tolikšne moči kakor vprav jaz.»

Ko je bil konec leta 1932, Roosevelt izvoljen za predsednika Združenih držav, je Baruch postal njegov zaupni gospodarski svetovalec in je tedaj

vdihnil Rooseveltu misel na ogromni obožitveni načrt

ki naj bi ga ameriško gospodarstvo izvedlo po propadu New Deala. Ko je bil leta 1937 Roosevelt na oddihu, ga je v Londonu uradno zastopal Baruch. Predsednik je temu Judu tako zaupal, da ga je leta 1938, poslal v Evropo na »poučno potovanje«. V tem času je Baruch imel zelo pomembne razgovore s Churchillom in Edenom, ki sta bila v Angliji tedaj znana opozicionalca.

Ko se je Baruch vračal s potovanja po Južni Ameriki, je v nekem svojem razgovoru s časnikarji popisal duhovno invazijo totalitarnih držav v latinsko Ameriko. Nekaj dni pozneje je v ameriškem tisku govoril o isti stvari in je omenjal možnost vdora v Združene ameriške države. Na ta način je lahko nadaljeval s tem, kar je bil njegov namen, namreč povečeval ameriško vojno industrijo.

Žezlo iz Rooseveltovih rok

Baruch je upal, da bo e takšno svojo propagando pripravil ameriško javnost do tega, da bi dala potrebne posojilo za vojno proti totalitarnim državam. Kmalu mu je Roosevelt zaupal nalogo, organizirati gospodarske sile za obrambo države,

Resnica o »požgani deželi«

Nova ureditev poljedelstva je povsem spremenila oblike kmečkih naselij v Beli Rusiji in Ukrajini

Ko so protiboljševiške čete strle srdit so-vražnikov odpor in začele prodirati v notranost Rusije, je angleško-ameriška propaganda skušala na vsak način dopovedati svetu, da dežele, ki jih je v Rusiji zasedla nemška vojska in vojske nemških zaveznikov, več let ne bodo pridelale ničesar, ker da so Sovjeti na svojem umiku vse uničili in požgali za seboj. Toda že več mesecev se dolgi vlaki, ki vozijo skozi deželo Rusinov, Belorusov in Ukrajincev in prevažajo na vzhodno boljševsko vojaštvo, orožje in druge za vojskovanje potrebne stvari, vračajo natovorjeni s pridelki teh zasedenih dežel v vojskujočo se Evropo.

Kako se je vendar moglo zgoditi to čudo?

Iz Nemčije so v zasedene vzhodne dežele poslali kmetijske strokovnjake z nalogo, da »požgano deželo« spet naredo rodovitno. Po njihovi zaslugi so že lansko poletje obhajali na zasedenem ruskem ozemlju »praznik žetev«.

V nobenem oziru ta »požgana« dežela ni od-povedala in njeno materinsko naročje nudi vse, skoraj vse. Ponosno raste tam koruza, mogočno se

ziblje bogato žitno klasje, zemlja pa daje tudi še najraznovrstnejše druge sadove. Daje kruha in drugih živil domačemu prebivalstvu in vojski, ki se muči v teh deželah, mnogo živil pa od tod lahko še izvažajo, ker jih pridelajo več, kakor pa jih sami potrebujejo za svojo lastno prehrano. Ukrajina je na primer doslej poslala v Nemčijo 4000 vagonov živil, in vsak teh vagonov je imel po 45 vagonov.

Največji top vseh časov

Dal ga je zgraditi turški sultan Mohamed II. in z njim zavzel Carigrad

Berlin (CE). Top spet postaja tisto orožje, ki je v vojni odločilnega pomena. Ne mislimo pri tem na tolikšno število majhnih ali vsaj običajno velikih topov in tudi nimamo v mislih topništva, ki je pri sedanjih obožitvah kakšne vojske nekaj čisto samo po sebi umevne. Hočemo spregovoriti le o topovskih orjaskih, o topovih, ki se zde kakor kakšni tovarniški dimniki in ki bruhaajo ko avtomobil velike granate! Ob začetku sedanje evropske in svetovne vojne, ko je bilo vojskovanje v resnici »bliskovito«, ni bilo prilike, da bi uporabljali orjaska topove, a pred dobrim letom so tudi ti grmeči orjaki spregovorili svojo tehtno besedo.

Začelo se je pri Sebastopolu. Zaslugu za padec te sovjetske trdnjave je treba pripisovati dejstvu, da so Nemci tedaj začeli uporabljati svoj novi »super-top«, kakršnega do tedaj še ni uporabljal nihče. Tudi Rusi so v času obleganja Stalingrada začeli uporabljati v velikem številu svoje topništvo, a tako orjaskih topov kakor Nemci niso imeli na razpolago, čeprav so okrog Stalingrada zbrali nič manj kot dva tisoč težkih »kalibrov«.

Tudi v Afriki je marsikdaj spregovoril top, in zadostuje, če povemo v zvezi s tem, da je osma britanska armada pripravila svojo ofenzivo pri El Alameinu z načrtnim dežjem

nad tisoč ton granat na uro, kar odgovarja tovoru stotih železniških vagonov. In če si hočemo ustvariti pravo sliko, kako ogromni so topovi, ki jih uporabljajo v sedanji vojni, zadostuje, če naredimo kratek sprehod po braniku, ki so ga Nemci postavili

ob atlantski obali

Po notranjih, močno betoniranih hodnikih te obrambne črte ti nenadno zazijajo nasproti orjaska topovske cevi, namerjene na bližnjo angleško obalo.

Pa vendar sedanja vojna dvajsetega stoletja ni tista, ki je doslej dala človeku največji top, kar jih je kdaj imel. Še neprimerno ogromnejši, kakor so topovi, ki jih imajo danes na razpolago Nemci, pa je bil tisti, ki si ga je zamislil in ga dal zgraditi v 15. stoletju turški

Letošnja letina dobro kaže

bo pa gotovo vsako leto boljše že spričo dejstva, da je ruski mužik spet dobil veselje do dela, veselje, ki ga že davno ni imel več. Pod sovjetsko vlado je bila zemlja državna last. Država jo je razdelila na kolhoze (kolektivna kmetijska posestva) in na sovhoze (državna kmetijska posestva). Vsako kmečko naselje je predstavljalo en kolhoz. Vsi prebivalci tistega kraja so skupno obdelovali polje, ki je pripadalo njihovi vasi, pridelek pa je pospravila država, ki je dala tudi seme, gnojila in poljedelske stroje.

Čeprav je kmet garal na polju kot črna žival, vendar ni dobil več ko 8, kvečjemu 12% pridelka, ali z drugimi besedami komaj polovico tega, kar bi nujno potreboval za svoje življenje. Člani kolhoza niso smeli imeti niti koščka zemlje, ki bi bila res njihova last, razen tistega malega koščka sveta, ki je bil v neposredni bližini njihovega stanovanja, a tudi tega ni smel nihče prodati ali ga zastaviti.

Prehod od skupne k zasebni lastnini

A kolhozi so se pozneje spremenili v poljedelske zadruge. Polje so obdelovali kakor prej, skupno, a pod čisto drugačnimi pogoji. Kmetom se ni več delo, da so jih oropali za sadove svojega velikega truda, pač pa so dobili toliko, da so lahko spodobno živeli, poleg tega pa jim je bilo tudi dovoljeno, da so dobili v last — ne da bi jim bilo treba plačevati davek — prostor v neposredni bližini svoje sčize, ki so jo lahko tudi povečali.

Tako si je mužik, čeprav je bilo delo na poljih še vedno skupno, počasi lahko pridobil majhno lastno posest. Prehod iz skupne k zasebni lastnini bo izveden postopoma. Toda tu pa tam je že v teku. Da bi se bolje izkoristili poljedelski stroji in drugo poljedelsko orodje, so orali in sejali kolektivno, dočim je vsa druga dela na polju, ki so mu ga zaupali, opravil kmet sam. Tako je kmet počasi dobil

spet veselje do dela

na polju in se je v njem znova rodila ljubezen do zemlje.

Nova ureditev na polju kmetijstva je spremenila oblike kmečkih vasi v Beli Rusiji in v Ukrajini. Po poljih, hlevih, pri kokošijeh in v drugih je nastopilo povsem novo življenje. Povsod je mužik vesel in ponosen na svoje delo, čigar sadove bo odslej smel uživati sam in njegova družina. (»La Domenica del Corriere«)

Rekordna poroka na daljavo

Ona v Krakovu na Poljskem, on pa v Montevideu v Urugvaju

Nekoč sta se ženin in nevesta vozila k poroki recimo v lepo okrašeni kočiji, ali pa sta šla, če nista bila prav preveč premožna, kar peš k bližnji cerkvi. V sedanji dobi motorizacije, ko se vse vozi z avtomobilom, vsaj v mirnem času, mora biti na razpolago že kakšno bolj sodobno vozilo, kakor pa je navadna kočija. Vsaj k poroki bi se ženin in nevesta rada peljala z avtomobilom, da bi jima ta dan ostal bolj v spominu in da ne bodo ljudje govorili — ob takšni priliki namreč se posebno radi kaj govore — »kakšna revščina« je to. Zdaj v vojnih časih je v modi že kar poroka na daljavo, po radiu. Vojni časi so iznajdljivi in znajo premagati vse ovire. Tudi pri ljubezni se čutijo posledice vojne in poroka na daljavo je treba smatrati kot »ustanovo sreče«, kot nek »nadomestek« ali kot potrebo, ki jo narekuje vojna.

Danes je velika večina mladih fantov pri vojaki, morda daleč kje od svoje domovine. Če koga teh vleče srce k svoji izvoljenki in se hoče na vsak način z njo poročiti, čeprav služi vojske na daljnem bojišču, mu pač ne preostaja drugega, ko da se z njo poroči na daljavo. In te nove injažbne se nemški vojaki poslužujejo morda bolj, kakor bi si kdo utegnil misliti. To dokazuje, da tudi sedanji odrasli

mladini ne manjka goreče ljubezni in poezije. Dokaj je bilo že porok, ki jo je mladi fant slavil nedaleč od boljševiškega ognja ali kje na visokem severu v večnem snegu in ledu, nevesta pa doma v očetovi hiši. Rekord v tem oziru pa imata skoraj gotovo novoporočenca, ki sta se vzela na daljavo Krakov—Montevideo.

Fant je bil mornar na nemški oklepni »Graf Speer«, ki je bila potopljena ob južno-ameriški obali. Pri tej priliki ga je ranil drobec granate, in ko so ga rešili, so ga poslali v neko koncentracijsko taborišče v Urugvaj. Med nemškimi izselenci v Montevideu se je ena še prav posebno zavzemala za tega ranjenega rojaka. Vzljubila ga je, on pa ji je njeno gorečo ljubezen z enako vračal. A medtem se je zgodilo nekaj, kar je njuni sreči odrgalo drugo od drugega. Urugvaj je pretrgal diplomatske stike z Nemčijo in vse Nemke so se iz Montevidea morale takoj vrniti v domovino. Le mornarji z omenjene oklepnice so morali ostati tam v omenjenem ujetništvu. Ob slovesu sta si mlada zaljubljenca obljubila večno zvestobo ter sta si izmenjala zaročna prstana. Dekle je našlo svoje novo bivališče v Krakovu na Poljskem in od tam je nazadnje le izpolnjevalo dovoljenje, da se po radiu poroči s svojim izvoljencem v Urugvaj. (CE.)